

Aprob,

Avocatul Poporului,

Victor Ciorbea

RAPORT

privind vizita efectuată la Centrul Maternal "Maternus" Iași,
județul Iași

Sumar:

Prezentul raport întocmit ca urmare a vizitei inopinate la Centrul Maternal "Maternus" Iași, județul Iași este structurat pe trei capitole, după cum urmează:

1. Cadrul general și organizarea vizitei.
2. Constatările rezultate din vizita efectuată.
3. Recomandări.

1. Cadrul general și organizarea vizitei

În temeiul art. 14 alin. (1) și art. 29⁷ alin. (3) din Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată, cu modificările și completările ulterioare, în data de 28.06.2016 a fost efectuată o vizită inopinată la Centrul Maternal "Maternus" Iași, județul Iași, având ca obiect verificarea condițiilor de cazare și a tratamentului aplicat persoanelor custodiate în unitatea respectivă.

La vizită au participat: reprezentanții Domeniului privind prevenirea torturii în locurile de detenție (_____ - Centrul Zonal Bacău); domnul Dr. _____, medic primar de familie; doamna _____, psiholog clinician principal și doamna _____ reprezentantul Asociației Iris Vaslui.

2. Constatările rezultate din vizita efectuată

a) referitor la capacitatea de cazare, gradul de ocupare și structura Centrului

Din partea Centrului maternal au participat la discuții și la vizitarea acestuia doamna Magdalena Vicovan, asistent social cu atribuții de coordonator, doamna Daniela Câlțea din partea Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului Iași, membri ai personalului.

Centrul Maternal "Maternus" funcționează conform Legii nr. 292/2011 a asistenței sociale, cu modificările ulterioare, conform Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, precum și conform altor acte normative secundare aplicabile domeniului: spre exemplu, Ordinul Autorității Naționale pentru Protecția Copilului nr. 101/2006 privind aprobarea Standardelor minime obligatorii pentru centrul maternal și Ghidul metodologic de implementarea a acestor standarde.

Centrul maternal a fost înființat printr-un Proiect PHARE încă din anul 1997, iar din luna iulie 2003 Centrul funcționează în locația actuală, într-o clădire construită și dotată corespunzător prin proiectul PHARE-UE derulat de Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Iași. Centrul Maternal "Maternus" nu are personalitate juridică și este

înființat prin Hotărârea nr. 26/30.04.1997 a Consiliului Județean Iași și administrat de către Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Iași.

Centrul maternal funcționează ca un serviciu specializat de tip rezidențial, organizat pe model familial. Misiunea acestuia este de a preveni separarea copilului de părinții săi prin construcția și consolidarea relației mamă-copil, de a acorda cuplului mamă-copil o șansă de acomodare, de consolidare a atașamentului și de reintegrare familială, socială și profesională. Serviciile sociale oferite sunt de asistență, suport socio-psiho-educativ și găzduire temporară pentru gravide și mame cu nou născuți.

Misiunea Centrului este îndeplinită prin activități care vizează mama și copilul, ca individualități cu nevoi proprii. Centrul maternal acționează pentru a preveni intrarea copilului în dificultate, fiind situat în categoria structurilor ce intervin pentru prevenirea separării lui de familie.

Capacitatea Centrului era de 15 cupluri mamă-copil, dar la momentul vizitei erau cazate 17 mame cu vârste cuprinse între 15 și 28 ani, 19 copii, ceea ce însemna un grad de ocupare de aproximativ 114%. Două camere erau ocupate de câte două mame cu copii (mamele fiind surori sau prietene). În anul 2015 Centrul maternal a avut 29 de beneficiare.

Clădirea cuprindea 15 camere de locuit pentru beneficiare, 4 bucătării, 4 camere pentru petrecerea timpului liber, 4 băi cu grupuri sanitare separate, un cabinet medical și un cabinet psihologic, iar la parter un număr de șase camere erau folosite în scop administrativ. Clădirea era nouă, camerele fiind zugrăvite recent, curate, aerisite, bucătăriile erau dotate cu aragaz, frigider, dulapuri pentru depozitarea alimentelor, chiuveță, veselă. Existau alimente pentru pregătirea hranei copiilor cu vârsta cuprinsă între 1-3 ani. Băile erau curate, cu faianță și gresie. La fiecare palier existau televizoare în camerele pentru petrecerea timpului liber. În două camere locuiau câte 2 mămici cu copii, fiecare mamă având câte un pat separat. Jumătate dintre mamele rezidente erau minore, cu școlarizare neterminată. În sediul clădirii, la parter, funcționa un cabinet de planning familial înființat și finanțat cu sprijinul Fundației SERA România, care oferea mamelor consultanță de specialitate, contraceptive și prezervative.

b) referitor la beneficiarele Centrului maternal

Beneficiarele din Centru proveneau din mediul rural și erau necăsătorite sau despărțite în fapt.

Anterior cazării, în Centrul maternal avea loc selecția beneficiarelor, care se făcea de către o comisie din cadrul Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului Iași, prin proceduri cuprinse în Regulamentul de Organizare și Funcționare. Existau proceduri de intrare în unitate, în regim normal sau de urgență.

Dosarele beneficiarelor conțineau documentele legale, printre care: cererea mamei sau a reprezentantului legal al mamei minore, acte de stare civilă, ancheta socială, adeverința medicală, raport de evaluare inițială, hotărârea de plasament, dispoziția de ocrotire a gravidei/mamei minore, dispoziția de admitere a cuplului mamă-copil, dispoziția managerului de caz pentru mama/gravida minoră, contractul de rezidență, alte documente relevante. Furnizarea serviciilor sociale pentru mamele/gravidele protejate în Centrul maternal și pentru copiii lor se făcea gratuit.

Beneficiarii Centrului maternal erau:

- a) cuplul mamă-copil aflat în risc de degradare/ruptură a legăturii familiale (mame singure, minore, provenind din familii marginalizate sau sărace, cu copii nou-născuți, cu risc de abandon; mame și copii aflați pe stradă sau tinere foste "copii ai străzii" cu copii; mame și copii, victime ale violenței în familie, sau numai copilul victimă a violenței în familie ori abuzului, neglijării și exploatării);
- b) cuplul mamă-copil inclus într-un program de restabilire a legăturii familiale, după ce copilul a beneficiat de o măsură de protecție specială;
- c) gravide în dificultate (aflate în una/mai multe din situațiile prezentate anterior) pe parcursul ultimului trimestru de sarcină.

Indirect, de serviciile acordate în Centrul Maternal "Maternus" beneficiau tatăl copilului aflat în atenția serviciului social, bunicii materni și bunicii paterni, precum și rude sau alte persoane considerate persoane resursă pentru cuplul mamă-copil, care erau incluse într-un program de restabilire a relațiilor familiale cu minorul.

Potențialele beneficiare erau selectate în urma analizării sesizărilor care se primeau la Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Iași din partea maternităților, a medicilor curanți, a medicilor de familie, a serviciilor publice specializate organizate în cadrul primăriilor, a Poliției, sau prin solicitări adresate direct Centrului. Unele dintre beneficiare erau victime ale traficului de persoane, două surori cazate în Centru fiind părți în dosare penale, iar alte trei cazuri erau în faza de cercetări penale în diverse dosare.

Dintre beneficiarele aflate în Centru în anul 2016, șapte femei erau gravide în ultimul trimestru. Mămicile minore aveau școlarizarea întreruptă, iar cele majore erau casnice fără venituri și fără suport din partea familiei. La internarea în Centru, mama majoră semna un contract de rezidență, iar pentru gravidele sau mamele minore se instituia o măsură de protecție specială prin Comisia pentru Protecția Copilului sau prin instanța de judecată. De cele mai multe ori, tinerele erau lipsite de atașament față de copilul născut, uneori aveau comportament deviant, unele declarau că sunt consumatoare de alcool sau droguri. Pe timpul sarcinii sau post partum, o parte dezvoltau psihoze de sarcină, anxietate sau depresii. De regulă, mămicile locuiau în Centru o perioadă de 6-12 luni, urmărindu-se în principal dezvoltarea atașamentului matern și potențarea capacităților de creștere și îngrijire a copilului.

c) referitor la personalul Centrului maternal

Centrul nu avea personalitate juridică, fiind în subordinea Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului Iași, care realiza angajările în Centru. Structura organizatorică a Centrului Maternal "Maternus" cuprindea 8 angajați: un asistent social care îndeplinea și atribuțiile de coordonator, un psiholog, 2 asistente medicale și 4 educatori. Conform Hotărârii Consiliului Județean Iași nr. 5/2013, **nu erau cuprinse în statul de funcții postul de personal de conducere și personal cu funcții administrative**, deși Regulamentul de organizare și funcționare a Centrului conținea atribuțiile postului de conducere. La o capacitate de peste 8 cupluri, **standardul după care funcționează Centrul prevedea în organigramă doi asistenți sociali și un coordonator**. Conform informațiilor oferite de coordonatorul Centrului, au fost solicitate pentru scoaterea la concurs următoarele posturi: un asistent social, un educator, un ajutor bucătărie calificat.

Centrul nu avea serviciu de pază, mașină proprie de transport echipată pentru copii mici și nici șofer angajat. Din discuțiile purtate cu personalul instituției, a reieșit **nevoia achiziționării unui autoturism propriu, echipat corespunzător pentru transportul mămicilor cu copii** (scaune speciale pentru copii conform legislației rutiere actuale) la consultații lunare la medicii de familie, la consult în policlinică sau în situații speciale în familiile din mediul rural, sau pentru recuperarea lor atunci când pleacă în vizite.

Pe timpul nopții și în week-end, supravegherea unității era în sarcina educatorilor angajați. De asemenea, paza și securitatea erau asigurate și cu camere video, înregistrările fiind păstrate timp de trei zile. Pentru rezolvarea problemelor întâmpinate, existau colaborări cu Poliția Iași, Direcția de Asistență Socială Iași, Maternitatea Iași, Fundația Hecuba, preotul din comunitate, Fundația HHC România, Asociația CIVITAN, Organizația Femeilor Ortodoxe, Serviciul de evidența populației.

Din discuțiile purtate cu personalul Centrului, a reieșit că existau situații de risc pentru personalul Centrului atunci când mămicile erau vizitate de parteneri/foști parteneri sau apăreau tensiuni în familie. De asemenea, au fost menționate cazuri de părăsire a instituției, dar existau proceduri de colaborare cu Poliția și managerii de caz din partea DGASPC Iași, care țineau legătura cu coordonatorul Centrului și cu autoritățile locale pentru rezolvarea situațiilor.

Personalul era salarizat la un nivel mediu, se plăteau ore suplimentare și ture de noapte, iar zilele de sâmbătă și duminică se plăteau dublu.

Tot personalul angajat în Centru era de sex feminin, în opinia lor acesta fiind un punct forte în comunicarea cu mămicile.

Conform opiniei psihologului echipei, pentru dezvoltarea armonioasă a personalității, ființa umană are nevoie de model feminin și de model masculin, mai ales că tinerele cazate în Centru vin cu o carență în ceea ce privește ideea de cuplu, de sprijin și de ajutor în doi.

Personalul cu care s-a discutat s-a dovedit a fi amabil, bine pregătit din punct de vedere profesional, disponibil să colaboreze, interesat de asigurarea unui climat afectiv favorabil dezvoltării armonioase a personalității beneficiarelor.

c) referitor la asistența medicală

În Centru erau cazate femei însărcinate, care aveau în îngrijire chiar și câte trei copii. Atât mamele, cât și copiii erau înscriși la medici de familie din Iași sau din comuna Miroslava, beneficiau de vizite lunare la medicul de familie, fiind transportate cu mașina fundației SERA sau cu microbuzul Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului Iași.

Copiii cazați în Centrul maternal aveau vârste cuprinse între 0-4 ani.

Gravidele, lehuzele, mamele și copiii erau atent urmăriți prin cabinetele de medicină de familie, unde cuplurile erau înscrise. Exista dublă evidență a fișelor medicale, cu datele medicale relevante la nivelul Centrului maternal. Atât în exemplarele fișelor din Centru, cât și la cabinetele medicilor de familie unde erau înscriși, figurau menționate vaccinările efectuate copiilor.

Toți copii erau vaccinați, cu înregistrări în carnetul de vaccinări și raportați către Ministerul Sănătății.

Exista cabinet medical cu izolator, aparat de urgență (fără tratamente injectabile).

Mamele și copiii beneficiau gratuit de medicamentele prevăzute în Nomenclatorul produselor medicamentoase de uz uman aprobat de Agenția Națională a Medicamentului.

Urgențele se rezolvau prin sistemul 112, cei aflați în custodia Centrului fiind duși la unitățile medicale cu însoțitor.

Nu s-au semnalat cazuri de boli cu transmitere sexuală (BTS) la mămici.

Cazurile medicale deosebite în Centrul maternal s-au referit la un caz de meningită bacteriană la un copil și o suspiciune de TBC (fără confirmare) la începutul anului 2016.

Consilierea beneficiarelor era personalizată, incluzând și sfaturi contraceptive oferite de consilierul fundației SERA, care avea un cabinet în Centru. Dintre cele 17 mămici cu care s-a discutat, niciuna nu folosea metode contraceptive (prezervative, dispozitive intrauterine sau pilule, contraceptive de urgență). Una dintre beneficiarele internate, mamă a unui copil sugar, declara că la prima vizită acasă, după întâlnirea cu un partener, a rămas din nou însărcinată.

d) referitor la asistența socială

Pe parcursul internării în Centru tinerele beneficiau de un plan de consiliere extinsă în care era inclusă familia/părinții și uneori partenerii. Consilierea era personalizată, incluzând și planning familial. Mămicile primeau o sumă de 28 lei/lună bani de buzunar. Hainele copiilor erau asigurate de către Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Iași, iar mamele își procurau singure îmbrăcămintea.

Exista condică de reclamații și registru de evenimente, dar, conform informațiilor personalului Centrului, **nu erau completate, motivat de faptul că beneficiarele nu erau interesate sau nu știau să scrie.**

Mamele erau preocupate de refacerea actelor de identitate pierdute sau întocmirea actelor pentru copii, iar Direcția Locală de Evidență a Persoanelor Iași făcea verificări lunare cu privire la beneficiare și familiile acestora.

Din observațiile membrilor echipei a rezultat că **mamele minore, după lehuzie, nu optau pentru continuarea școlarizării**, astfel că doar două mămici urmau cursurile școlare. Personalul Centrului îndruma tinerele și le oferea acestora sfaturi de puericultură, sprijin în pregătirea mesei (în sistem de autogospodărire), precum și suport afectiv pentru depășirea situației de criză.

Mămicile beneficiau de câteva cărți pentru lectură sau cărți de povești pentru copii, aveau acces la TV și telefon.

De asemenea, beneficiarele puteau fi vizitate de rude sau parteneri la sediul Centrului maternal.

Având în vedere că educația religioasă poate fi pentru aceste beneficiare un punct de sprijin extrem de puternic, mămicile și copii din centru aveau posibilitatea frecventării bisericii Galata, aflată în proximitatea Centrului și puteau beneficia, la cerere, de servicii de creștinare, botezul copiilor, vizitele preotului în ajunul marilor sărbători religioase.

Întrucât majoritatea beneficiarelor nu realizau venituri și nu aveau un loc de muncă la momentul admiterii în Centru, de regulă, după vârsta de 6 luni a copilului și ca urmare a dorinței exprimate a tinerelor, specialiștii din Centru le includeau pe acestea într-un program de orientare profesională, având ca obiectiv final obținerea unui loc de muncă.

La avizier erau afișate informații cu privire la obligațiile, interdicțiile și drepturile beneficiarelor.

d) referitor la asistența psihologică

S-au purtat discuții cu psihologul Centrului, care a arătat că, în intervențiile pe care le efectuează în cadrul ședințelor de consiliere cu beneficiarele, urmărea ca obiectiv prioritar dezvoltarea relației de atașament mamă-copil. Fiecare rezidentă beneficia de un Plan Individual de Protecție, care era desfășurat în Proiecte de intervenție specifică. Pentru gravide exista un plan de consiliere, care prevedea o evaluare inițială și avea ca obiectiv principal pregătirea pentru naștere și după naștere.

Ca instrumente de evaluare erau utilizate următoarele: S.P.M. (forma Plus, matricile progresive Raven), teste de abilități verbale, chestionar CERQ, probe proiective (testul arborelui, Szondi).

Deși psihologul Centrului avea formare în psihoterapie ericksoniană, la nivel de cabinet intervenția se realiza sub forma consilierii, dat fiind nivelul de dezvoltare psihocognitivă scăzut și mediul din care proveneau beneficiarele.

La dosarele beneficiarelor existau fișe de consiliere, Plan de intervenție specifică și obiective pentru o perioadă de 6 luni, rapoarte de întâlnire pe caz în cadrul echipei pluridisciplinare. Monitorizarea cazurilor se făcea din trei în trei luni, în oraș prin vizite, iar în mediul rural cu ajutorul asistentului social comunitar. Se monitoriza tulburarea psihică generată de violență sau abuzul sexual, precum și dacă se utilizează droguri, abuzul de alcool, comportamentul sexual deviant cu mulți parteneri.

Deși suportul psihologic și social oferit era corespunzător și toate mamicile au avut cuvinte de apreciere pentru coordonatoarea Centrului, considerată de beneficiare o adevărată mamă ("mămica"), echipa de vizită a putut observa că **o parte a beneficiarelor se comportau ca și cum ar fi internate într-un spital și nu într-un centru de tip familial, comunicau puțin și păreau izolate.**

e) referitor la condițiile de cazare

Clădirea are trei nivele (P+2), este nouă, bine dotată și curat întreținută.

Parterul clădirii era destinat birourilor administrative și cabinetului fundației SERA.

Existau 4 bucătării, mamicile fiind educate în spiritul autogospodăririi. Bucătăriile erau dotate corespunzător. Nu exista aprobare DSV și nu se păstrau probe de mâncare, motivat de faptul că beneficiarele se autogospodăreau și pregăteau doar alimentele necesare unei mese. Meniul era stabilit și preparat zilnic de către beneficiare, în colaborare cu educatorul și asistentul social. Acest aspect urmărea dezvoltarea deprinderilor de viață independentă, însă, **conform opiniei psihologului echipei, nu ar trebuie exclusă varianta unei coordonări în această direcție, prin angajarea unui ajutor de bucătar profesionist.**

De asemenea, existau 4 camere pentru petrecerea timpului liber, în suprafață de aproximativ 30 mp, dotate cu televizoare, canapele, mese, scaune, bibliotecă. Aici beneficiarele aveau acces la TV și petreceau timpul liber cu alte mămici și copii.

La fiecare palier existau băi curate (o baie la 4 adulți, iar personalul și vizitatorii au toalete separate), bine întreținute, cu instalații sanitare în stare bună și cu materiale de igienă suficiente. Dotările sanitare în băi erau: duș, vas WC cu rezervor la semiînălțime, lavoar și accesorii aferente.

Cele 15 camere de cazare pentru beneficiare aveau suprafața de aproximativ 16 mp, erau dotate cu paturi pentru mame și copii, dulapuri, noptiere. S-a putut observa că, în unele camere, **linoleumul cu care erau pardosite camerele era într-o stare uzată, ceea ce ar fi impus schimbarea acestuia.** Deși beneficiarele aveau posibilitatea să-și amenajeze camerele conform propriilor gusturi, **decorarea camerelor era modestă, impersonală, pereții erau goi, cu câteva fotografii decupate din reviste, lipite.** Într-o cameră era o icoană, dar **lipseau fotografiile beneficiarelor și copiilor, precum și panourile cu mesaje și cu fotografii cu impact emoțional.**

Conform observațiilor membrilor echipei, camerele și holurile erau nepersonalizate, pereții goi inducând mai mult ideea de **unitate spitalicească** și nu de spațiu primitor, similar atmosferei și condițiilor dintr-o familie.

Apa rece și curentul electric erau distribuite fără întreruperi în sistem centralizat.

Căldura pe timp de iarnă și apa caldă erau asigurate cu o centrală proprie. Nu s-au înregistrat avarii până la momentul vizitei.

Dezinsecția și dezinsecția generală se realizau de trei ori pe an de o firmă cu care Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Iași a încheiat contract de prestări servicii, iar deratizarea generală se realiza o dată pe an. Ultima dezinsecție se realizase, conform informațiilor oferite de personalul Centrului, în luna februarie.

Exista supraveghere video la fiecare palier și în camerele de petrecere a timpului liber, iar înregistrarea se păstra 3 zile.

De asemenea, exista cabinet medical dotat corespunzător cu aparat de urgență, birou, scaune, canapea, dulapuri.

Curtea avea alei și spațiu verde. Exista un spațiu umbrit, folosit pentru activități recreative și de socializare în aer liber, **dar nu era amenajat un loc de joacă pentru copii.**

f) referitor la condițiile de igienă

Centrul maternal era dotat cu patru grupuri sanitare pentru cuplurile cazate în Centru. Produsele de igienă erau distribuite lunar, iar dezinfecția și dezinsecția se realizau periodic de către firme cu care erau încheiate contracte de prestări servicii.

Curățenia în camere și în spațiile comune era asigurată de beneficiare, care primeau și materiale de curățenie în acest sens. Spălarea lenjeriilor de pat era asigurată de o spălătorie din oraș, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Iași având un contract atribuit prin licitație publică cu aceasta.

În ceea ce privește efectuarea igienei personale, beneficiarele au declarat că nu au fost întreruperi ale apei reci sau calde, fiind în măsură să efectueze igiena personală și a copiilor în orice moment.

g) alte aspecte

În urma discuțiilor purtate cu beneficiarele, echipa de vizită a observat că acestea erau mulțumite de condițiile de cazare, de calitatea alimentelor, de modul cum erau tratate de către personalul Centrului, de interesul arătat pentru ele și copii lor. Tinerele au apreciat că banii de buzunar în cuantum de 28 lei/lună erau insuficienți.

S-a constatat atât la mame, cât și la copiii acestora, un aspect fizic îngrijit, curat, conform cu anotimpul.

Conform opiniei psihologului echipei, mamele cu care s-a discutat se simt securizate de personal și au dezvoltat relații de comunicare, atașament și încredere față de acesta.

De asemenea, s-a observat implicarea activă a doamnei asistent social cu atribuții de coordonator în rezolvarea problemelor beneficiarelor Centrului, atât a celor de ordin administrativ-organizatoric, dar și a celor care implică o componentă afectivă.

Față de cele expuse, în temeiul art. 29¹¹ alin. (1) din Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată, cu modificările și completările ulterioare, Avocatul Poporului:

RECOMANDĂ

**conducerii Centrului Maternal "Maternus" Iași
să întreprindă măsurile legale care se impun pentru:**

- efectuarea demersurilor legale la autoritățile ierarhic superioare pentru angajarea personalului necesar desfășurării activităților din Centru (coordonator, asistent social, educator, un ajutor bucătărie calificat, șofer, agent de securitate);
- asigurarea unor condiții de cazare corespunzătoare prin reamenajarea/ renovarea spațiilor ambientale, astfel încât să se asigure un climat asemănător celui familial;
- amenajarea curții Centrului cu leagăne, bănci, loc de joacă pentru copii, alei pentru plimbare etc.;
- efectuarea demersurilor legale la autoritățile ierarhic superioare pentru achiziționarea unui autovehicul dotat corespunzător pentru transportul mamelor și copiilor;
- intensificarea consilierii tinerelor din Centru cu privire la beneficiile continuării frecventării cursurilor școlare și cooptarea autorităților (școli și servicii sociale de asistență socială) pentru finalizarea școlarizării beneficiarelor;
- plasarea condicii de reclamații într-un loc accesibil și care să poată asigura confidențialitatea în situația în care beneficiarele doresc acest lucru; informarea beneficiarelor cu privire la existența și scopul condicii precum și încurajarea tinerelor mame de a folosi această instrument prin care pot face sugestii de îmbunătățire a activității sau condițiilor din Centru sau pot sesiza orice aspect nefuncțional din Centru.

Bacău, 24 noiembrie 2016